

Ticho hrobu

Amen, amen, pravím vám: Přichází hodina – ano, už je tady – kdy mrtví uslyší hlas Božího Syna a ti, kdo uslyší, budou žít. (Jan 5, 25)

V Jeruzalémě židé slaví svůj svátek Pesach, svátek osvobození. Skupinka galilejských poutníků se v jedné místnosti ze strachu zamkla před světem. Ježíšův hrob v zahradě je tichý a klidný. V podsvětí je ale rušno. Kostí se dávají do pohybu, formuje se velký průvod, Král sestoupil mezi ně.

1. PŘÍPRAVA A KLÍČOVÉ POJMY

Obrať se, Hospodine, vysvoboď mou duši, zachraň mě pro své slitování, protože mezi mrtvými nemyslí na tebe nikdo: Kdo tě v podsvětí může chválit? (Žalm 6, 5–6)

Slovu *smrt* je tvrdé. Říkáme, že naši blízcí od nás *odešli* nebo *zesnuly*.

Očekáváme jejich příchod nebo probuzení?

Dá se vůbec připravit na vlastní smrt?

V *Apoštolském vyznání víry* o Ježíši vyznáváme, že po své smrti **sestoupil do pekel**. Čeština je v tomto matoucí. Nejedná se o „křesťanské“ peklo, místo zatracení a beznaděje, ale stav, který starozákonní autoři nazývají *šeol* a novozákonní svatopisci *hádés*, tj. *podsvětí, říše mrtvých*. I když ani tyto uvedené pojmy si zcela neodpovídají (srov. Ježíšovo podobenství o boháči a Lazarovi, Lk 16, 19–31), apoštol Petr si toto *předpekli* představuje jako místo kde je třeba hlásat evangelium a kde Boží slovo musí přinést svůj život (1 Petr 4, 6). Ježíš z hloubi svého hrobu zůstává hlasatel Božího království. Ve výtvarném umění se i v Čechách občas objevuje detail, kdy na tzv. oltářích Božího hrobu má svatostánek vnitřní výzdobu znázorňující pekelné plameny a různé kreatury. Na jednu stranu to ukazují umělcům omyl co se týče významu *hádu*. Na druhou stranu umístění eucharistie do pekel (za normálních okolností blasfemické), je vnímáno jako vítězství a oslava.

V některým pohřebních modlitbách se bohužel objevuje myšlenka, že ve smrti se celistvost **osobnosti člověka rozpadá na (smrtnelné) tělo a (nesmrtelnou) duši**. O platónských názorech, že tělo je vězením duše, ani nemluvě. Biblická tradice však zná člověka jako celistvou osobu a neumí ho „rozsekat“ na jednotlivé části. Pojmy *tělo* nebo *duše* tak v novozákonních textech mají trochu komplikovanější i prolínající se významy. Platí: Žije člověk, umírá člověk. A žijeme v naději, že vzkříšen bude také celistvý člověk. Téma vztahu a napětí mezi (smrtnelným) tělem a (nesmrtelnou) duší, které je v naší kultuře tak hluboce zakořeněné, je v současné době velmi živě (sic!) diskutováno jak v teologických komisích papežského úřadu, tak i na národních úrovních. Výrazné odlišnosti v chápání jsou i mezi dalšími starobylými církvemi.

2. MODLITBA ŽALMŮ

Miluji Hospodina, neboť slyšel můj prosebný hlas, neboť naklonil ke mně svůj sluch v den, kdy jsem ho vzýval. Obepjaly mě provazy smrti, dostihly mě smyčky podsvětí, uvízl jsem v tísní a trýzni. (Žalm 116, 1–3)

Vše dnes začíná a končí v tichu.

Následuje modlitba žalmu, např. parafráze Žalm 143 *Modlitba v nesnázích*.

Společná odpověď: „**Kéž mě tvá ruka, Bože, vede k životu.**“

poslouchej, Hospodine
poslouchej můj zpěv
odpověz, Hospodine
odpověz na moje prosby *Odp.*

nesuď mě, Hospodine
vždyť před tebou nikdo neobstojí
nepřítel je mi v patách
vehnal mě do tmy *Odp.*

všechnu naději ztrácím
cítím se jak nebožtík
jako bych byl v hrobě *Odp.*

v paměti mám ale
tvoje dávné činy
tvoje zázraky
pořád na ně myslím *Odp.*

ruce k tobě vzpínám
moje duše je učiněná poušť
já v ní marně bloudím *Odp.*

jsem naprosto v koncích
a bude synem smrti
když se mě neujmeš *Odp.*

kéž mě tvá ruka, Bože
vede k životu
kéž mě ty sám učíš
poznat svoji cestu *Odp.*

Následuje modlitba žalmu, např. parafráze Žalm 16 *Bůh je mým dědičným podílem.*
Společná odpověď: „Má duše před tebou jásá, moje tělo je s tebou v bezpečí.“

vrcholem blaha je
být s tebou, můj Pane
jsi moje útočiště a můj cíl
bez tebe nejsem ničím *Odp.*

všem lidem proto říkám
není jedno, v koho věříte
já věřím v Hospodina
jen o něm zpívám svoji píseň *Odp.*

Hospodin určuje můj osud
jedině on je mým bohatstvím
z něj pochází moje moudrost
díky němu pevně stojím *Odp.*

má duše před tebou jásá
moje tělo je s tebou v bezpečí
vrcholem blaha je
být s tebou, můj Pane *Odp.*

3. ZTIŠENÍ

*Chci tě chválit, Pane, můj Bože, celým svým srdcem a věčně velebit tvé jméno.
Neboť veliká byla ke mně tvá láska a z hlubin podsvětí jsi vytrhl mou duši.
(Žalm 86, 12–13)*

Ze starobylé homilie na Velkou a svatou sobotu

Sestoupení Páně do pekel (PG 43,439.451.462–463)

Co se to děje? Na zemi je dnes veliké ticho. Veliké ticho a samota. Veliké ticho, protože Král spí. Země se zděsila a zmlkla, protože vtělený Bůh usnul a vyburcoval ty, kteří od věků spali. Vtělený Bůh zemřel a otrásl říši mrtvých. Jistě jde hledat praotce lidstva jako ztracenou ovci. Jistě chce navštívit ty, kdo se nacházejí v naprostých temnotách a ve stínu smrti; jistě přichází vysvobodit z bolesti uvězněného Adama spolu s uvězněnou Evou, jako Bůh i Evin syn. Pán k nim vešel vyzbrojen vítězným křížem. Jakmile ho praotec Adam uviděl, v úžasu se bil v prsa a na všechny volal: „Můj Pán ať je se všemi!“ A Kristus Adamovi odpovídá: „I s tebou.“ Chápe ho za ruku a burcuje ho slovy: „Probud' se, spáči, vstaň z mrtvých, a Kristus tě osvítí.

Já jsem tvůj Bůh a pro tebe jsem se stal tvým synem; pro tebe a pro ty, kteří se mají z tebe narodit nyní říkám a s veškerou mocí poručím těm, kdo byli v poutech: Vyjděte ven. A těm, kdo byli v temnotě: Mějte světlo. A spícím: Vstaňte.

Přikazuji ti: Probud' se, spáči, přece jsem tě neučinil proto, abys prodléval spoutaný v podsvětí. Vstaň z mrtvých, neboť já jsem život těch, kdo zemřeli. Vstaň, dílo mých rukou, vstaň můj obraze učiněný k mé podobě. Vstaň a vyjděme odtud. Neboť tys ve mně a já v tobě, jsme přece jedna nedílná osoba.

Pro tebe jsem se stal já, tvůj Bůh, tvým synem. Pro tebe jsem já, Pán, přijal tvou podobu služebníka. Pro tebe jsem já, který jsem na nebi, přišel na zem a do podsvětí. Pro tebe, človče, jsem byl jako člověk, bez pomoci, odložený mezi mrtvé. Pro tebe, který jsi vyšel ze zahrady, jsem byl ze zahrady vydán Židům a v zahradě ukřižován.

Pohled' na můj poplivaný obličej, to jsem snesl pro tebe, abych v tobě obnovil dřívější dech. Pohled' na mé zpolíčkované tváře; to jsem snesl, abych tvou porušenou podobu obnovil opět k svému obrazu.

Pohled' na má zbičovaná záda; to jsem snesl, abych odstranil břemeno hříchů tížící tvá ramena. Pohled' na mé ruce šťastně přibité ke kmeni kříže; to pro tebe, jenžs kdysi nešťastně vztáhl svou ruku ke kmeni v ráji.

Usnul jsem na kříži a kopí proklálo můj bok. To pro tebe, který jsi usnul v ráji a nechal vyvést ze svého boku Evu. Můj bok vyléčil ránu ve tvém boku. Můj spánek tě vyvede ze spánku podsvětí. Mé kopí zadrželo kopí namířené proti tobě.

Vstaň, vyjděme odtud! Nepřítel tě vyvedl z rajske země; já už tě neusadím do ráje, ale na nebeský trůn. On tě zahnal od stromu života, který byl předobrazem; avšak já jsem sám život, a hle, jsem s tebou spojen. Určil jsem cheruby, aby tě opatrovali jako služebníci a přikazují jim, aby tě měli v takové úctě, jaká přináleží Bohu.

Trůn s cheruby je uchystán, nosiči jsou pohotová a připraveni, svatební komnata je vystrojena a jídla přichystána. Věčné stánky a příbytky jsou vyzdobeny, poklady věčných statků otevřeny a nebeské království je připraveno už od věků.“

A opět zavládlo mrtvolné ticho.